

Salitsülaadid (S,P-Salic)

Kliinilise keemia osakond, tel. 731 8316

Salitsülaadid on ravimid, mis omavad põletikuvastast, palavikku alandavat ja valuvaigistavat toimet. Salitsülaadidest tuntuim on atsetüülsalitsüülhape e aspiriin. Viimane omab ka trombotsüütide agregatsiooni pärssivat toimet.

Atsetüülsalitsüülhape imendub seedetraktist kiiresti ja täielikult (imendumise kiirus sõltub konkreetsest preparaadist, prolungeeritud toimega preparaatide kasutamisel on see pikem). Maksimaalne kontsentratsioon vereplasmas saavutatakse atsetüülsalitsüülhappel 10–20 minutit ja salitsülaadidel üldiselt 20–120 minutit pärast peroraalset manustamist. Mürgistuste korral ei pruugi maksimaalne kontsentratsioon saabuda enne kuue tunni möödumist alates ravimi sattumisest organismi. Atsetüülsalitsüülhape eritub rinnapiima, liikvorisse ja liigesevedelikku ning läbib platsentat.

Atsetüülsalitsüülhappe poolväärtusaeg plasmas on väga lühike, umbes 15–20 minutit, kuna ta hüdrolüüsitakse kiiresti salitsüülhappeks. Viimane omab samuti eelpoolkirjeldatud toimeid, välja arvatud trombotsüütide agregatsiooni pärssimine. Salitsüülhappe poolväärtusaeg plasmas on 2–3 tundi, suurte annuste ja mürgistuse korral on poolväärtusaeg kordades pikem (kuni 15 tundi). Salitsüülhappe ja atsetüülsalitsüülhappe metabolismi käigus tekkinud inaktiivsed konjugaadid eritatakse uriiniga.

Üleannustamisel tekivad kohin kõrvus, hüperventilatsioon, iiveldus, oksendamine, segasusseisund, happe-aluse tasakaalu häired: esialgu kujuneb respiratoorne alkalooos (välja arvatud väikelastel), hiljem metaboolne atsidoos. Võimalikud on hüpertermia, krampid ja kooma.

Uuritav materjal, selle võtmine, saatmine ja säilitamine

Proov ei tohi olla hemolüütiline!

NB! Kui mürgistuse kahtluse korral võetakse proov vähem kui kuus tundi pärast salitsülaadi sissevõtmist, tuleb võtta veel teine proov maksimaalse kontsentratsiooni saabumise ajal. Terapeutiliseks ravimi monitooringuks tuleb proov võtta vahetult enne järgmise ravimiannuse manustamist.

Katsuti	Geeli ja hüübimisaktivaatoriga katsuti (kollane kork) või geeliga LH-katsuti (heleroheline kork)
Säilivus	Seerum/plasma +4 °C kaks nädalat

Analüüsi tegemise aeg: ööpäevaringselt

Analüüsimeetod: ensümaatiline meetod

Referentsväärtused

Analüüsitulemuse hindamisel tuleb arvestada nii salitsülaadi kontsentratsiooni kui ka ravimi organismi sattumisest möödunud aega (kasutatakse spetsiaalseid nomogramme).

Terapeutiline väärtus	Palavikku alandav, analgeetiline toime 30–100 µg/mL	Toksiline väärtus	> 300 µg/mL
	Põletikuvastane toime 150–300 µg/mL	Letaalne väärtus	> 600 µg/mL

Näidustus ja kliiniline tähendus

Salitsülaadimürgistuse diagnostika. Ravimeetodite valik ja patsiendi prognoosi hindamine salitsülaadimürgistuse korral. Optimaalse raviskeemi leidmine ja kontroll põletikuvastase ravi puhul salitsülaatidega.

Ene Ora